

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Kurbanov Eldar Ermamatovich, Qormishov Mirjalol Jumamurod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOTUVLIKNI TA'MINLASHDA MILLIY MADANIY MARKAZLARINING INSTITUTSIONAL ROLI VA VAZIFASI (Sirdaryo viloyati markazlari misolida)	11-15
<i>Djurayev Ikrom Nematovich</i> SOPOLLI-KO'ZALI ARXEOLGIK QATLAMLARIDA SHIMOLIY DASHT QABILALARINING IZLARI	16-19
<i>Акбарова Камила Шухрат кизи</i> МЕЖДУ СЕКУЛЯРИЗАЦИЙ И МОДЕРНИЗАЦИЕЙ: СОВЕТСКАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ РЕЛИГИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	20-26
<i>Olimov Islombek Ulug'bek o'g'li</i> SUV TA'MINOTI TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	27-31
<i>Sitorabonu Bobojonova</i> BUXORODA DASTLABKI MUZEYNING TASHKIL TOPISHI.....	32-36
<i>O'ralov Orzubek</i> GEOGRAFIK KASHFIYOTLARGA QADAR POLINEZIYA XALQLARINING RIVOJLANISHI VA DAVLATCHILIK INSTITUTLARINING SHAKLLANISHI TARIXI.....	37-45
<i>Qahhorov Shohjaxon Shodiyor o'g'li</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MEROSINING TARIXIY VA MA'NAVIY TAHLILI.....	46-50

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madartov Bahrom</i> TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA O'ZARO MUNOSABATLARNI HISOBGA OLISH ASOSIDA STRATEGIK REJALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	51-55
<i>Xudayberdiyev Otabek Absalomovich</i> XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TA'MINOT ZANJIRI VA LOGISTIKA KONTROLLINGINING ROLI	56-64
<i>Ismailova Shaxnoza Uktamovna</i> O'ZBEKISTONDA INFLYATSION BOSIM OMILLARI VA ULARNING ISTE'MOL NARXLARI INDEKSIDA NAMOYON BO'LISHI.....	65-75
<i>Usmonov Maxsud Tulqin o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI BELGILOVCHI OMILLAR TIZIMINI ANIQLASH VA XIZMAT SIFATI QIYMAT TAKLIFI MIJOZ TAJRIBASI BREND KAPITALI HAMDA TEZKORLIK INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH	76-87

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Alimatova Nargis Abduxalilovna</i> INSON ONGINING TABIATINI O'RGANISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	88-93
--	-------

<i>Utegenova Jamila Djolmurzayevna</i> O'ZBEKISTONDA BIOETIKANING SHAKLLANISHI VA FALSAFIY ASOSLARI	94-97
<i>Mamatqulov Rashid Pazilbekovich</i> JAMIYAT YUKSALISHIDA IJTIMOY NAZORATNING ROLI.....	98-102
<i>Shadimetov Mahmudjon Negmatjanovich</i> RUHIY KAMOLOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY MAZMUNI VA TARIXIY ILDIZLARI .	103-108
<i>Ochilov Jamshid Abdurashidovich</i> KOSMOGEN, TEXNOGEN, ANTROPOGEN SIVILIZATSIYALAR MOHIYATINING ONTOLOGIK TALQINI	109-117
<i>Beshimov Xamidjon Sayidovich</i> KASABA UYUSHMALARI TIZIMIDA INSON QADRINI YUKSALTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	118-126
<i>Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna</i> ABU RAYHON BERUNIY ASARLARIDA FANLARNING INSON HAYOTIDAGI O'RNI MASALALARI	127-130
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> INGLIZ TILIDAGI SOLIQ-BOJXONA TERMINOLOGIK BIRLIKLARINI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHNING STILISTIK MUAMMOLARI.....	131-139
<i>Babadjanova Nazokat</i> OGAHIYNING SO'Z VA NUTQ MASALALARIGA OID QARASHLARINING MA'RIFIY MANBALARI	140-148
<i>Xo'jamqulov Anvar Jozilovich, Tog'ayeva Shoxnoza Elmurod qizi</i> ADABIYOTIDA "ABSURD" TUSHUNCHASI	149-153
<i>Abdullayeva Rahima Raimqul qizi</i> MEDIA YORDAMIDA IMIDJNING SHAKLLANISHI VA IJTIMOY FIKR	154-161
<i>Fozilov Arabjon Nozimjon o'g'li</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA SO'Z YODLASHNING AHAMIYATI	162-165
<i>Sarvinov Abdiraxmonova Davron qizi, Eshtuhtarova Bibigul Bektoshevna</i> THE SIGNIFICANCE OF STUDYING GENDER REPRESENTATION IN IDIOMS AND PHRASEOLOGICAL UNITS.....	166-171
<i>Raxmonova Dildora Mirzakarimovna</i> TAVALLO IJODIDA POETIK OBRAZ YANGILANISHINING IJTIMOY-TARIXIY VA ADABIY- ESTETIK OMILLARI.....	172-185
<i>Кодирова Зарина Баходировна</i> ХУДОЖЕСТВЕННОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ДЕТСКОЙ ПРОЗЫ ДЭВИДА УОЛЛЬЯМСА: «DEMON DENTIST», «THE FING», «GANGSTA GRANNY».....	186-191
<i>Ismatilloev Jobir</i> "FIRDAVS UL-IQBOL"DAGI QASIDALARDA HUKMDORLAR MADHI	192-197
<i>Bozorova Nasiba</i> O'LMAS UMARBEOVNING "YOZ YOMG'IRI" QISSASIDA JINOYATNI O'RGANISHDA RETROSPEKSIYA USULI	198-203

<i>Ганиева Зухра Муратбаевна</i> ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА «СМЕРТЬ» В РУССКОМ ЯЗЫКЕ: КОГНИТИВНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	204-212
--	---------

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich, Ro'ziboyev Asilbek</i> SUN'IY INTELLEKT QARORLARIDA ADOLATSIZLIK MUAMMOSI VA UNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	213-218
<i>Bazarova Dildora Baxodirovna</i> ODIL SUDLOVNI TA'MINLASHDA "RAQAMLI SUD"	219-226
<i>Babaev Djaxongir Ismailbekovich</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОГОВОРА ПИТЬЕВОГО ВОДОСНАБЖЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ПУТИ МОДЕРНИЗАЦИИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА	227-229
<i>Azходжаева Роза Алтыновна</i> РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ.....	230-235
<i>Абдужампоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> ЭЛЕКТРОННЫЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВА В ДЕЛАХ О КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЯХ: ПРОБЛЕМЫ СБОРА, ФИКСАЦИИ И ПРАВОВОЙ ОЦЕНКИ	236-246
<i>Alijanov Ilhomjon Erkinjon o'g'li</i> PROKURATURA ORGANLARIGA QABUL QILISHDA NOMZODLARGA QO'YILGAN TALABLAR, XIZMATGA QABUL QILISH VA YOSH MUTAXASSISLAR BILAN ISHLASHGA DOIR FAOLIYATNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	247-253
<i>Sarsenbaeva Aynura Tenelbay qizi, Tanirbergenov Sultanbek Bazarbaevich</i> FUQAROLARNING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ VA ERKINLIKLARIGA QARSHI JINOYATLAR HUQUQIY MOHIYATI.....	254-258
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	259-265
<i>Usmonaliyev Muslimbek Qurvonaliyevich</i> SPORTCHILARNI VAQTINCHALIK IJARAGA Olish SHARTNOMASINING SPORT HUQUQIDAGI O'RNI	266-272
<i>Mamadaliyev Boburjon Bahodirjon o'g'li</i> MAHALLIY BUDJETNI TARTIBGA SOLISHDA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI IJRO ORGANLARINING VAZIFALARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	273-278
<i>Umarova Xolisxon Nomoz qizi</i> KORPORATSIYA DIREKTORLARINING FUNKSIONAL VAZIFALARINI AMALGA OSHIRISH BILAN BOG'LIQ JAVOBGARLIGI CHEGARASI	279-286
<i>Yaqubova Guli Qosimboy qizi</i> VOYAGA YETMAGANLAR BILAN BOG'LIQ ISHLARNI FUQAROLIK SUDLARIDA KO'RISHDA PROKURORNING ISHTIROKI TUSHUNCHASI VA UNING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	287-294
<i>Ibrohimov Azimjon</i> XO'JALIK JAMIYATLARI BOSHQARUV ORGANLARI TIZIMIDA IJRO ORGANI: ROSSIYA FEDERATSIYASI MISOLIDA	295-301

<i>Choriyeva Xupshidabonu Xuppam qizi</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "VASIYLIK VA HOMIYLIK TO'G'RISIDA"GI QONUNINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	302-310
<i>Saidazimov Yusuf Sodiq o'g'li</i> MA'MURIY AKT. MA'MURIY AKTNING MAZMUN-MOHİYATI. GERMANIYA TAJRIBASI.....	311-316
<i>Tursunov Ilxomjon Salimovich</i> MUQADDAM SUDLANGAN SHAXSLAR TOMONIDAN SODIR ETILISHI MUMKIN BULGAN JINOIY HARAKATLARNI OLDINI OLIŞ VA MAXSUS PROFILAKTIKANI TAKOMILLASHTIRISH	317-321
<i>Xojanazarov Otabek Saydazimovich</i> OZODLIK DAN MAHRUM QILISH BILAN BOG'LIQ BO'LMAGAN JAZOLAR IJROSI USTIDAN PROKUROR NAZORATI: MILLIY VA XALQARO TAJRIBA.....	322-329
<i>Raxmedov Xurshid Ashrapxodjayevich</i> JINOYAT ISHINI QO'ZG'ATISH INSTITUTINING HUQUQIY TABIATI VA PROTSESSUAL AHAMIYATI	330-339
<i>Mansurova Xulkar Nabiyevna</i> FUQAROLIK PROTSESSINING TEZKORLIGINI TA'MINLASHDA SIRTDAN HAL QILUV QARORI CHIQRISHNING AHAMIYATI	340-349
<i>Begimova Nasiba Xudayberdievna</i> FARZANDLIKKA OLIŞ INSTITUTINING TADRIJIIY RIVOJLANISHI	350-358
<i>Yo'ldoshbekov Anvar</i> NAQDSIZ HISOB-KITOB LAR VA RAQAMLI NAZORAT TIZIMLARINING HUQUQIY AHAMIYATI	359-367
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> EVRISTIK TA'LIM NAZARIYASIDA TA'LIM OLUVCHINING MUSTAQIL FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI	368-372
<i>Shukurov Mirjalol Norpulatovich</i> YAKKAKURASHCHILARNI TEXNIK USULLARIGA O'RGATISHDA KLAS TER USLUBIDAN FOYDALAN HOLDA TAKOMILLASHTIRISH	373-377
<i>Tilyabayev Kamil Zaitjonovich</i> O'ZBEK TILINING O'RGANILISHI VA DEKOLONIZATSIYASIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR: (DE)KOLONIAL HIS-TUYG'ULAR, MILLAT VA O'Z-O'ZINI ANGLASH	378-383
<i>Xudoyberdiyev G'iyosiddin Baxtiyor o'g'li</i> SHARQ MUTAFAKKIRLARNING FALSAFIY QARASHLARI ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA VALEOLOGIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING MUHIM PEDAGOGIK OMILI SIFATIDA.....	384-388
<i>Xo'jamqulov Rasulbek Qurbon o'g'li</i> KOMPYUTER GRAFIKASI TEXNOLOGIYALARINI LOYIHA ASOSIDA O'QITISHGA INTEGRATSIYALASHNING PEDAGOGIK SAMARADORLIGI	389-393
<i>Badalov Ulug'bek Xikmatovich</i> GEOGRAFIYA FANI DARSLARIDA ONLAYN GIS TIZIMLARIDAN FOYDALANISH.....	394-398

<i>Anvarjonova Nodirakhon Nasimbek qizi</i> IS EXPLICIT GRAMMAR INSTRUCTION STILL PEDAGOGICALLY JUSTIFIED? A CRITICAL RECONSIDERATION OF ITS ROLE IN CONTEMPORARY ENGLISH LANGUAGE EDUCATION.....	399-406
<i>Imomov Fozil Shakarbek o'g'li</i> TEMPERAMENT NAZARIYASI VA INDIVIDUAL PSIXOLOGIK XUSUSIYATLAR ASOSIDA GRAFIK FAOLIYATNI TASHKIL ETISH: PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA SAN'AT TERAPIYASI KONTEKSTIDA.....	407-412
<i>Курбанбаев Джавод Аминбаевич</i> КОГНИТИВНЫЕ И ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ ОСНОВЫ ЛЕКСИЧЕСКИХ ГЛОССАРИЕВ В ЯЗЫКОВОМ ОБРАЗОВАНИИ	413-417
<i>Eshnazarova Farida Jo'raqulovna</i> JAMOADA LIDERLIK VA UNING SIFATLARI (SPORT JAMOALARI MISOLIDA).....	418-421
<i>Yuldasheva Muhayyo Alimbaevna</i> AVTOMOBILLARDA TASHISH VA HARAKAT XAVFSIZLIGINI TASHKIL ETISH FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY TA'LIM VOSITALARINING O'RNI.....	422-429
<i>Umarov Komil, Sobirov Orif, Sultanov Rustam, Egamberdiyev Abdullo</i> YUQORI MALAKALI GANDBOLCHILAR MASHG'ULOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	430-435
<i>Doniyorova Gulnoza Anvar qizi, Kurbanova Gulnoz Negmatovna</i> INTERAKTIV VOSITALAR VA AXBOROT RESURSLARIDAN FOYDALANISH ORQALI KASBIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI.....	436-441
<i>Nafasov Arslon Komilovich</i> PEDAGOGIK TA'LIM KLASTERI YO'NALISHIDA TARIX O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI.....	442-447
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna, Qalandarova Sevinch Aqiljon qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV SALOHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH	448-453

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI – PEDAGOGICAL SCIENCE**Received:** 15 January 2026**Accepted:** 2 February 2026**Published:** 14 February 2026*Article / Original Paper***MECHANISMS FOR DEVELOPING STUDENTS' INDEPENDENT THINKING SKILLS IN THE HEURISTIC THEORY OF EDUCATION****Jumaniyozova Muhhayo Tajiyevna,**

doctor of Pedagogical Sciences, UzSWLU

<https://orcid.org/0009-0000-8371-6298>E-mail: m.jumaniyozova@uzswlu.uz

Abstract. The article highlights the pedagogical essence of heuristic learning, scientifically and theoretically substantiating the mechanisms for developing learners' independent thinking, critical analysis, and creative problem-solving skills. The study analyzes the historical roots of the philosophy of heuristic education, its alignment with modern pedagogical approaches, and the possibilities of its application in higher education. A five-stage methodological model aimed at fostering independent thinking is proposed.

Keywords: heuristic learning, independent thinking, creativity, critical thinking, higher education, pedagogical model.

EVRIK TA'LIM NAZARIYASIDA TA'LIM OLUVCHINING MUSTAQIL FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI**Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna,**

pedagogika fanlari doktori (DSc)

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya. Maqolada evristik ta'lim nazariyasining pedagogik mohiyati yoritilib, ta'lim oluvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlari ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotda evristik ta'lim falsafasining tarixiy ildizlari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unligi hamda oliy ta'lim sharoitida qo'llash imkoniyatlari tahlil qilingan, mustaqil fikrlashni shakllantirishga qaratilgan besh bosqichli metodik model taklif etilgan.

Kalit so'zlar: evristik ta'lim, mustaqil fikrlash, kreativlik, tanqidiy fikrlash, oliy ta'lim, pedagogik model.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I2Y2026N51>

Kirish. Globallashtirish, raqamlashtirish va sun'iy intellektning jadal rivojlanishi sharoitida oliy ta'lim tizimi oldiga shaxsni faqat bilim bilan emas, balki mustaqil fikrlay olish, nostandart muammolarni hal qilish va ijodiy qarorlar qabul qilishga tayyorlash vazifasi qo'yilmoqda. An'anaviy ta'lim modellari esa ko'p hollarda tayyor bilimlarni o'zlashtirishga yo'naltirilgan bo'lib, ta'lim oluvchining faol intellektual ishtirokini cheklab qo'yadi. Shu nuqtai nazardan, evristik ta'lim nazariyasi zamonaviy ta'limning dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu nazariya ta'lim oluvchini bilim olish jarayonining markaziy subyekti sifatida qarab, uning mustaqil izlanishi, fikrlash faolligi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan. Biroq mavjud tadqiqotlarda evristik ta'limning mustaqil fikrlashni rivojlantirish mexanizmlari

tizimli model asosida yetarlicha yoritilmagan. Mazkur maqolada ana shu ilmiy bo'shliqni to'ldirish maqsad qilingan.

Evristik o'qitish falsafasi insonning bilim olish jarayonidagi faol ishtirokini qo'llab quvvatlash bilan birga, ta'lim oluvchining mustaqil izlanishini asosiy o'ringa qo'yadi. Va shu sababdan evristik o'qitish falsafasi ta'lim jarayonida o'qituvchi va talabaning o'rnini qayta belgilaydi. Evristik ta'lim jarayonida o'qituvchi yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi sifatida ishtirok etadi, ya'ni o'qituvchi talabalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun, ularda mustaqillik va javobgarlik hissini kuchaytirishga yordam beradigan tadqiqotlar o'tkazish uchun ochiq savollarni, topshiriqlarni tayyorlaydi va talabalarni mustaqil izlanishga yo'naltiradi. Evristik ta'lim nazariyasining asosiy tamoyillari bilimlarni mustaqil kashf qilish, tajriba orqali o'rganish, talabaning faolligi, tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuv, muammoli o'qitish va izlanish, savol berish va gipotezani shakllantirishni ko'zda tutib, ta'lim jarayonining asosiy subyekti sifatida ta'lim oluvchini markaziy o'ringa olib chiqishidadir.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili va metodologiya. Evristik ta'lim nazariyasiga ko'ra, talabalar bilimlarni tayyor shaklda qabul qilishi emas, ularni o'zlari kashf qilishlari lozim. Bu jarayonda talabalar mantiqiy savol berish, taxminlarni ilgari surish, ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va xulosa chiqarish orqali yangi bilimlar egallaydilar. Evristik ta'limda talaba bilimni faol izlanuvchi sifatida o'rganadi. Bu nazariyada o'qituvchi asosiy bilim manbai emas, balki yo'lbo'shchi va maslahatchi sifatida qatnashadi. Talabalar o'zlarini tadqiqotchi sifatida his qilib, bilimlarni izlab topishga rag'batlantiriladilar.

Evristik ta'lim nazariyasining tarixiy asoslari qadimgi falsafiy va pedagogik g'oyalarga borib taqaladi. Qadimgi yunon falsafasida Suqrotning evristik suhbat usulini evristik ta'lim modelining ilk ko'rinishi deb hisoblash mumkin, chunki Suqrot talabalarga savol berish orqali ularni bilimlarni mustaqil topishga undagan.

Evristik ta'lim falsafasi Jon Dyui va uning pragmatik ta'lim nazariyasi [2] bilan bog'liq bo'lib, unda ta'lim jarayoni tajribalar orqali amalga oshadi. Talabalar real hayotdagi muammolarni yechish jarayonida bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Tajriba bilim olishning asosiy vositasi sifatida qaraladi. Shuningdek, XIX-XX asrlarda Jan Piaje [3], L. Vigotskiy [4], A.Gin [5], I.Ilin [6] kabi olimlar evristik ta'limning muhim jihatlarini tadqiq etganlar. Ular ta'limni tadqiqot va tajribaga asoslangan tarzda tashkil etish orqali talabalarni bilim olish jarayonining markaziga qo'yishni muhim deb hisoblashgan.

Evristik ta'lim nazariyasi bugungi kunda ham innovatsion ta'lim metodlarining asosini tashkil etadi va bilimlarni interaktiv, amaliy va izlanish orqali o'rganishga yo'naltirilganligi bilan ahamiyatli bo'lib qolmoqda. Mazkur yondashuvga ko'ra, o'qituvchi ta'lim jarayonining markazidagi bilim manbai emas, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi va yo'lbo'shchi sifatida ishtirok etadi. Buni tushunish uchun quyidagi asosiy tamoyillarni ko'rib chiqish mumkin:

evristik o'qitish falsafasi talabalarga bilimni mustaqil topish imkoniyatini beradi, ya'ni talabalar savollar berish, yangi g'oyalar kashf qilish va muammolarni o'zlari hal qilish orqali bilimga ega bo'ladilar. Bu jarayon talabaning tanqidiy fikrlash qobiliyatini kuchaytirib, ta'lim jarayonidagi mustaqilligini ta'minlashga xizmat qiladi;

bilimni subyektiv tushunish va yangicha tafsir qilish imkoniyatiga ega bo'lish evristik o'qitishning asosiy jihatlaridan biri bo'lib, talabalar tajriba orqali va o'z bilish jarayonlari natijasida bilim orttiradilar ya'ni subyektiv bilish jarayonini o'zlaridan o'tkazadilar;

evristik ta'lim falsafasida talaba faol ishtirokchi sifatida savollarga javob olish uchun o'zining faolligini namoyon qilishi, tadqiq olib borishi, o'rganishi talab etiladi;

o'qituvchi bilimni tayyor holda bermaydi, balki talabalarni savol berish, izlanish va mustaqil fikrlashga undaydi. Bu o'qituvchini pedagogik jarayonning markazidan chetga qo'yadi va talabani markazga olib keladi. Shu sababli ta'lim jarayoni hayotiy va amaliy tajribaga asoslangan yondashuv orqali rivojlantirishni talab etadi.

A.Gin [5;] evristik ta'limga muhim hissa qo'shgan rus pedagoglaridan biri bo'lib, uning ta'limoti asosan talabalarning mustaqil fikrlashini va ijodiy faolligini rivojlantirishga yo'naltirilgan. A.Ginning evristik ta'limdagi yondashuvi o'zining innovatsion va amaliy ahamiyati bilan ajralib turadi. Uning nazariyasi ta'lim tizimida foydalaniladi va turli xil evristik usullarni rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lib, bu ta'limotining markaziy qismi savol berish va ularga javob izlash orqali talabalarni bilim olishga yo'naltirishdir. U «savollar san'ati» degan tushunchani kiritadi, bunda savollarni to'g'ri va mantiqiy tarzda qo'yish bilim olish jarayonining asosiy qismi sifatida ko'riladi. Unga ko'ra, talabalarga savol berish ularni mustaqil izlanishga rag'batlantiradi. A.Gin talabalarni ma'lum muammolarni mustaqil yechishga qo'yib, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi. Uning ta'limotida o'qituvchi savollarni, muammoli vaziyatlarni to'g'ri tashkil qilib, talabani yechim topishga yetaklaydi. Muammolarni o'z vaqtida aniqlash va ularni mustaqil yechish qobiliyati, uning fikricha, muvaffaqiyatli ta'limning muhim qismi hisoblanadi. Uning ta'limotiga ko'ra, o'quv jarayonida faol muloqot muhimdir. U talabalar o'rtasidagi muloqotni rivojlantirish va jamoaviy ishlashni rag'batlantiradi. Bu faollik talabalarni bir-biridan o'rganish va yangi g'oyalar almashish jarayonini tezlashtiradi. A.Gin evristik ta'limning turli metod va usullarini ishlab chiqqan. U o'zining amaliy metodlari orqali talabalarda kashfiyot qilish, yangi g'oyalar yaratish va yechimlarni topish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus evristik mashqlarni ishlab chiqadi. Ushbu metodlar talabalarning faol ishtirokini ta'minlaydi va ularni o'z bilimlarini mustaqil shakllantirishga undaydi.

Muhokama va natijalar. A.Gin evristik ta'limni savol berish, muammoli vaziyatlar yaratish va aqliy o'yinlar orqali talabalarning ijodiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish vositasi sifatida talqin qiladi. Zamonaviy tadqiqotlarda esa evristik va inquiry-based ta'lim yondashuvlari yuqori darajadagi kognitiv ko'nikmalarni shakllantirishda samarali ekani ta'kidlanadi.

Xuddi shunday yondashuvlarning yana biri I.Ilinning kreativlik falsafasi bo'lib, u shaxsning ijodiy imkoniyatlarini ochish va ularni rivojlantirishga qaratilgan konsepsiya bo'lib, ijodkorlikni insonning eng yuqori faoliyati sifatida qarash bu konsepsiyaning mazmunini tashkil etadi. Ilinning kreativlik falsafasining asosiy g'oyalari ijodning inson tabiatidagi asosiy kuch sifatida qaralishida bo'lib, olimning ta'kidlashicha, kreativlik inson tabiatida mavjud bo'lgan kuchli imkoniyatlardan biri hisoblanadi. Inson ijodiy faoliyat orqali dunyo bilan muloqot qiladi, yangiliklar yaratadi va o'zini anglaydi. Bu jarayon insonning nafaqat moddiy, balki ma'naviy rivojlanishiga ham olib keladi. I.Ilin kreativlikni inson ongining yuqori darajadagi faoliyati deb hisoblaydi. Uning fikricha, ijodiy jarayon ongli fikrlashni talab qiladi va insonning aqliy imkoniyatlarini to'liq ochib berishga qodir. Ijod inson ongining hosilasi sifatida qaraladi, va inson faqat aqli orqali emas, balki hissiy va ma'naviy tajribalar orqali ham yangiliklar yaratadi. Olim kreativlikni insonning fikrlash erkinligi, o'z ijodiy quvvatlarini to'la namoyon qilishi bilan bog'laydi. Ijod insonning ichki olamini boyitadi, uning ruhiy holatiga

ijobiy ta'sir ko'rsatadi va shaxsning ma'naviy rivojlanishiga xizmat qiladi. Unga ko'ra, ijod insonning ma'naviy yetilganligini namoyon qiladi va uning yuksak insoniy qadriyatlarga bo'lgan ehtiyojlarini qondiradi. I.Ilning kreativlik falsafasida ijodkorlik nafaqat shaxsiy, balki jamoaviy faoliyat sifatida ham qaraladi. Ijod insonning jamiyatga xizmat qilishi, yangi g'oyalar va yechimlar orqali uning rivojiga hissa qo'shishiga yordam beradi. Bu falsafiy qarashga ko'ra, ijod jamiyat taraqqiyoti va insonlar o'rtasidagi muloqotni yaxshilashning asosiy omillaridan biridir. Mazkur tadqiqot konseptual-nazariy xarakterga ega bo'lib, tahlil, sintez va modellashtirish metodlariga asoslanadi. Tadqiqot jarayonida evristik ta'limga oid klassik va zamonaviy pedagogik qarashlar o'rganilib, ular asosida mustaqil fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan metodik model ishlab chiqildi. Shu asosda oliy ta'limda evristik o'rganish jarayonining modelini quyidagi ko'rinishda taklif etish mumkin:

Taklif etilayotgan model besh o'zaro bog'liq bosqichdan iborat: muammoni aniqlash – ta'lim oluvchilarni ochiq va murakkab muammolar bilan yuzma-yuz qo'yish orqali bilish faolligini uyg'otish; evristik izlanish – savol berish, ma'lumot izlash va turli nuqtai nazarlarni tahlil qilish; gipoteza shakllantirish – muammoni hal qilishga qaratilgan taxminiy yechimlarni ishlab chiqish, refleksiv tahlil – gipotezalarni baholash, kamchiliklarni aniqlash va qayta ko'rib chiqish; kreativ sintez – yangicha, original xulosa yoki yechim yaratish. Model ta'lim oluvchining mustaqil fikrlashini izchil ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi. Taklif etilgan model evristik ta'limni tizimli jarayon sifatida talqin qilish imkonini beradi. Muammolashtirish va izlanish bosqichlari tahliliy fikrlashni rivojlantirsa, gipoteza va refleksiya bosqichlari tanqidiy fikrlashni shakllantiradi. Ijodiy sintez esa mustaqil va kreativ tafakkurning eng yuqori bosqichini ifodalaydi.

Tadqiqot oliy ta'lim muassasalari va pedagog kadrlar tayyorlash tizimi uchun mo'ljallangan bo'lib, keyinchalik empirik tadqiqotlar orqali tekshirish imkoniyatini ham nazarda tutadi.

Evristik o'qitish texnologiyalari talabalarning mustaqil fikrlash va izlanish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan usul va vositalar majmuasidir. Bu texnologiyalar

ta'lim jarayonini innovatsion va interaktiv shaklda tashkil etishni ta'minlaydi, hamda talabalarning ijodiy faolligini oshirishga yo'naltirilgan.

Xulosa. Biz tadqiqot muammosining pedagogik-psixologik xususiyatlarini o'rganishda empirik tahlillarga tayanib, tajriba, bilim va kompetensiyalarning tarbiyalanganlik darajasi o'z-o'zini tahlil qilish asosida rivojlanishiga e'tibor qaratdik. O'z-o'zini tahlil qilishda analitik tahlil – tayyorgarlik, axborotlarni yig'ish va tahlil qilish, axborotlarni umumlashtirish, ko'rsatkichlarni taqqoslash; konsentratsiya jarayoni – muammo atrofida aqliy salohiyatning mujassamlashuvi, ma'lum faktlar va ularning tizimli tahlili; g'oyalar inkubatsiyasi – aqliy konsentratsiya jarayonida yuzaga kelgan barcha mavjud g'oyalar tafakkur yordamida metodologik asoslarda qayta tahlildan o'tkaziladi va guruhlanadi; g'oyalar qidirish yo'lidagi past-balandliklar, to'liqini taraqqiyot jarayoni – g'oyalar tahlili amalga oshirilganda inson tafakkuri tinch va osuda emas, balki fikrlarni keskin o'zgartirishga moyil bo'ladi. Shu bois, odam birdaniga bir mavzuga, saldan keyin boshqa bir mavzuga o'tib ketadi. Bu inson tafakkurida kechayotgan faoliyatli jarayon bo'lib, bu jarayonning natijasi sifatida yangi g'oya yaratiladi; sintez – kreativ tafakkur faoliyati natijalarini tahlil qilish, mantiqiy tahlil jarayoni sifatida inson tafakkurida tahlil etilayotgan muammo doirasida yaratilgan barcha g'oyalar yaxlitlik va umumiylikda tahlildan o'tkaziladi, hamda kreativ tafakkur jarayonining natijasi sifatida g'oya yaratiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi".
2. Jon Dyui. Demokratiya i obrazovaniya. Perevod: Yu. Turchaninova i dr. 2000. 415 s.
3. Piaje, Jan Vilyam Fris Genezis elementarnyx logicheskix struktur / Jan Vilyam Fris Piaje, B. Inelder. – Moskva : Direkt-Media, 2008. – 755 s.,
4. L. Vigotskiy, Istoriya razvitiya vysshix psixicheskix funktsii. Moskva. 2023. 337 str.
5. Gin A.A. Teoriya resheniya izobretatelskix zadach. Uchebnoe posobie I urovnya : – 3-ye izd. – Tomsk : Izd-vo Tomskogo politexnicheskogo universiteta, 2017. – 64 s.
6. Ilin Ye.P. Psixologiya tvorchestva, kreativnosti, odarennosti. – SPb.: Piter, 2009. – 448 s.
7. Tajiyevna, Jumaniozova Mukhayo. "Impact of creative thinking on teacher professional development." International Journal of Pedagogics 4.06 (2024): 76-80.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).